

Østlandssamarbeidet

Møte i Østlandssamarbeidets Europaforum 30. september 2022

Oppsummering

Møtet ble åpnet av Europaforums leder Roger Ryberg, som la vekt på bakteppet i Europa og de krevende tidene vi nå opplever. Europeisk samarbeid er viktigere enn noen gang. Han viste også til Europaforums studietur til Brussel i overgangen mai/juni – som gav mye nyttig input. Fylkeskommunene har en viktig rolle å spille i det europapolitiske arbeidet, og dette må vi jobbe godt med og få bedre fram.

BOLK 1: Erfaringene med EØS-avtalen

Leder for det offentlige utvalget som skal se på EØS-avtalen og andre norske avtaler med EU, Line Eldring fra Fellesforbundet, orienterte om bakgrunnen og oppstarten av utvalgets arbeid. Eldring innledet med å vise til Fellesforbundets ønske om å utrede alternativer til EØS-avtalen (jfr. landsmøtevedtak i 2019). Hurdalsplattformen legger til grunn en utredning av EØS-avtalen, og et offentlig utvalg er nedsatt for å gjennomføre utredningsarbeidet. Utvalget består av 7 personer med bred bakgrunn og kompetanse. Utvalget har fått et omfattende mandat i 18 punkter. Utredningsinstruksen skal legges til grunn. ARENA senter for Europaforskning har fått oppdraget som sekretariat for utvalget, med Guri Rosén som leder. I tillegg vil de knytte til seg ekspertise fra ulike fagmiljøer. Resultatet skal inneholde operative tilrådninger og bidra til en bedre debatt.

Utvalget har til nå jobbet med disposisjon og form på oppdraget. Hva skal utredningen være? Hvem skal den være for? Eldring påpekte at utvalget vil bygge på NOU-en fra 2012 («innenfor og utenfor») og oppdatere/ta inn endringer de siste 10 årene. Målet er å skape et godt grunnlag for politiske beslutninger. Rapporten skal være kort og konkret og tilgjengelig for befolkningen i diskusjoner om tilknytning til EU. Datainnsamlingen er i gang. Oppdraget til utvalget er å se på det større bildet og være problemstillingsorienterte.

I 2012 hadde utredningen som oppdrag å formidle og dra i gang debatt. Dette er ikke en del av oppdraget til dagens utvalg, men innspill ønskes velkomne og de er åpne for å motta tips og input til arbeidet. En egen web-side og epost vil komme innom kort tid. Utvalget skal også se på andre lands tilknytning til EU – herunder Sveits, Canada og Storbritannia. Eldring framhevet at de ikke skal utrede alternativer til EØS-avtalen.

Etter Line Eldrings innledning (se også vedlagte presentasjon) ble det en åpen runde i Europaforum der følgende momenter ble løftet fram som input til utvalget:

Østlandssamarbeidet

- Få bedre fram hvordan en samarbeider om gjennomføring av EØS-avtalen
- Behov for verktøy for å jobbe med avtalen i praksis (ikke godt nok i dag)
- Utvalget bør også se på Skandinaviske land som er medlemmer i EU og hva de får ut av å være medlemmer.
- Handlingsrom er også politikk! En bør se på Norges rolle inn i EU i dag og hva vi har innflytelse på. Dette er trolig større enn vi tror.
- Det ble framhevet at Europakriser er ikke EU-kriser. Samarbeidet innad i EU er sterkt når det gjelder.
- Spørsmål om sikkerhetspolitikk vil få en større plass i utvalgets arbeid
- Vi må løfte debatten om Norges tilknytning vekk fra en debatt som handler om ja eller nei til EU
- Kan vi bruke EØS-avtalen bedre?
- Vil utredningen skjele til og samhandle med andre pågående relevante utredninger? Herunder energikommisjonen og arbeidsinnvandringsutredningen.
- Kunnskapsgrunnlag viktig! Forstår politikere og folk flest hva EØS-avtalen handler om? Manglende kunnskap påvirker debatten.

Line Eldring framhevet at utvalget vil definere handlingsrom og at dette gjelder både hjemme og ute. Innenrikspolitik er også Europapolitikk. Arbeidet i utvalget skal være kunnskapsbasert (samfunnsvitenskapelig). Utvalget vil ha samtaler, møter og intervjuer med relevante aktører i prosessen. Rapporten skal først foreligge våren 2024. Utvalget vil invitere utvalgsledere fra andre utredninger til samtale samt hente inn aktuelt grunnlag og fakta fra disse prosessene - unngå dobbeltarbeid. Kommunesektoren har en representant med i utvalget, og kommunesektorens rolle vil bli en del av utredningsarbeidet. Her ble det trukket fram at rundt 50% av sakene i fylkesting/kommunestyre er påvirket av beslutninger i EU. Utvalget vil se på politisk involvering i EØS-arbeidet og om denne har endret seg de siste ti årene.

Roger Ryberg takket Line Eldring så mye for orienteringen og la vekt på at vi gjerne vil komme tilbake og ha ytterligere dialog etter hvert som utvalgets arbeid går framover.

BOLK 2: Tyskland – Norges viktigste partner i Europa

Stein Iversen fra Europapolitisk seksjon i Utenriksdepartementet og nylig avgått ministerråd ved den norske ambassaden i Berlin orienterte om Tyskland etter valget høsten 2021 og i lys av krigen i Ukraina.

Iversen bekreftet at Tyskland er Norges viktigste partner i Europa. Han framhevet også at kriseforståelsen er mye større i Tyskland enn den er i Norge – etter 24. februar 2022. Etter sabotasjen mot gassrørledningene i Østersjøen har kriseforståelsen i Norge økt.

Østlandssamarbeidet

Tiden etter Russlands invasjon i Ukraina defineres som «Zeiten-wende» (tidsskille) i Tyskland. Begrepet ble lansert av kansler Scholz i hans tale 27.02.22. Tysk utenrikspolitikk er totalt endret. Tysklands tidligere fokus på dialog med Russland er ikke lenger tema. Nå er fokus rettet mot hvordan en skal møte den russiske aggresjonen. Et viktig tema er å gjøre seg uavhengig av russisk energi – olje og gass. Det er en erkjennelse av at en må jobbe enda raskere med omstilling til bærekraftig energi. Energikrisen har betydning for forholdet til Norge. Statsminister Støre og kansler Scholz har hatt flere møter og den bilaterale dialogen er enda tettere enn før.

Tyskland er nå det landet i Europa som bruker mest på forsvar, og dette er krevende for tyskerne. Samtidig ser Europa positivt på at Tyskland tar ansvar og utgjør en stabiliserende faktor. Artikkel 5 i NATO-traktaten er oppe til debatt. Atomtrusselen ligger der og utviklingen av krigen i Ukraina er uavklart.

Regjeringskoalisjonen i Tyskland mellom sosialdemokratene (SPD), de Grønne og de liberale (FDP) har holdt seg bra. Energikrisen er krevende – særlig debatten om atomkraft. De Grønne er nært knyttet til vedtak om å fase ut all atomkraft innen utgangen av 2022. Opinionen ønsker nå at de tre siste reaktorene skal holdes i gang etter 31.12.22. I den tyske regjeringsplattformen er prinsippet om Europa først og dernest Tyskland nedfelt. Tyskland har som prinsipp å ikke gå solo, men ha fokus på samarbeid. Landet er opptatt av å bygge relasjoner til små land. Den tysk-franske relasjonen står i en særstilling - og denne aksene er viktig for Europa. Tysklands forhold til de nordiske landene oppleves som god.

Prisen på energi påvirker industrien og en frykter en avindustrialisering. Økonomien er inne i en resesjon med 10% inflasjon. Norge som leverandører til tysk industri vil bli påvirket. I Regjeringens Tysklandsstrategi legges det opp til å etablere et industri- og energipartnerskap mellom Norge og Tyskland.

Stein Iversen avsluttet sin orientering med noen ord om revideringen av Regjeringens Tysklandsstrategi. Denne ligger nå til behandling og vil trolig lanseres i løpet av høsten. Det er nå mer fokus på sikkerhets-politikk samt at helsesektoren er kommet inn som følge av pandemien. Hydrogen er sterkt inne. Nesten alle fagdepartement har bidratt med tekst til temaene i strategien, som vil bli signert av statsminister Støre. Et eget adm.

koordineringsnettverk med deltakelse fra 13 departement møtes jevnlig. I Tyskland har de etablert noe lignende med 8 departement. De to nettverkene har gjennomført felles møte.

Iversen bekreftet at det regionale samarbeidet mellom Norge og Tyskland ligger inne i forslaget og at Østlandssamarbeidets rolle fortsatt er nevnt.

Etter den meget interessante innledningen fra Stein Iversen ble følgende moment diskutert:

-

Østlandssamarbeidet

- Tysklands betydelige økning til forsvaret – hvordan er det med behovet for militær kompetanse? Noe Norge kan bidra med her?
- Forhandling om gasspriser – Norge er en pålitelig leverandør samtidig som vi tjener store penger på krig og kriser. Det er store forventninger til at Norge bidrar. Norges image er i spill. Norge deltar i en task force sammen med EU for å diskutere pris på energi – herunder pristak på gass. Norges eksport av gass til Europa er økt med 8-10%.
- Ringvirkninger av at bedrifter i Tyskland må stenge ned som følge av energikrisen kan lede til at leveransekjeder brytes og dette vil også påvirke Norge.

Iversen nevnte at de tre viktigste nærings-hubene i Tyskland er Hamburg, Düsseldorf og München. For norsk næringsliv er Hamburg mest sentral. Berlin er senter for politikk og kultur. Samarbeid med delstaten Schleswig-Holstein er et godt valg for Østlandssamarbeidet, ifølge Iversen.

Roger Ryberg takket Stein Iversen for en veldig nyttig og inspirerende orientering om viktige tema. Østlandssamarbeidet ser fram til den nye Tysklandsstrategien og håper den snart blir klar slik at vi kan benytte den som grunnlag for videre samarbeid.

BOLK 3: Samarbeid med Tyskland

Til sist i møtet diskuterte Europaforum videre samarbeid med Tyskland. Det ble referert til avtalen mellom de åtte tidligere fylkeskommunene på Østlandet og delstaten Schleswig-Holstein – koordinert felles gjennom Østlandssamarbeidet. Internasjonalt samarbeid – også bilateralt – kan styrkes gjennom samarbeid og felles innsats. Vi bør jobbe videre med å spille hverandre gode og bygge kompetanse inn i de nye fylkeskommunene som blir operative fra 1. januar 2024.

Norge har et godt rykte i Tyskland og det samarbeides i dag også i organisasjoner og nettverk med delstater i Tyskland – herunder STRING, Scandria Alliance, BSSSC og Nordsjøkommisjonen. Forumet anbefalte å tenke tematikk framfor geografi når vi ser på samarbeidsmuligheter. Vi må tenke stort! Energi er et viktig tema sammen med helse og digitalisering. Miljø, klima og grønn omstilling er fortsatt viktig. Forsvarssamarbeid – herunder kjøp av utstyr (gjenkjøpsordninger) og øvelser. Industri- og næringslivssamarbeid aktuelt å se nærmere på. Kompetanse vil også være naturlig å ha i mente.

En studietur til Tyskland for politikere våren 2023 ligger inne i forslag til handlingsprogram for Østlandssamarbeidet 2023. Politisk ledelse i Europaforum fikk i oppdrag å komme med innspill til opplegget for en slik tur. Et møte mellom politisk ledelse og sekretariatet i Østlandssamarbeidet avtales i løpet av november.

Roger Ryberg avrundet møte og takket alle for gode innspill og ønsket god helg og vel hjem.

Oslo/Lillehammer 26.10.22/Ann Irene Sæternes, referent